

GLOBALNA ARENA

Potreba po novi ameriški zunanji politiki

Jeffrey Sachs, profesor z Univerze Columbia, svetovno znani ekonomist, avtor in globalni voditelj na področju trajnostnega razvoja, Project Syndicate

Ameriška zunanja politika temelji na inherentnem protislovju in usodnih pomanjkljivostih. Njen cilj je ohranjanje prevlade v svetu, v katerem ZDA pišejo globalna trgovinska in finančna pravila, nadzorujejo napredne tehnologije, ohranjajo vojaško premoč in obvladujejo vse morebitne tekmece. Če se ameriška zunanja politika ne bo spremenila in priznala potrebe po večpolarnem svetu, bo zanetila še več vojn, morda celo tretjo svetovno vojno.

Inherentno protislovje ameriške zunanje politike je, da je v nasprotju z ustanovno listino ZN. Ta ZDA (in vse druge članice ZN) zavezuje h globalnemu sistemu, ki temelji na institucijah ZN, v katerih nima nikoli prevlade ena sama država. Njena usodna pomanjkljivost pa je, da v ZDA živijo samo štiri odstotki svetovnega prebivalstva. To pomeni, da ZDA nimajo niti dovolj gospodarskih, finančnih, vojaških in tehnoloških zmogljivosti niti etnične in zakonske pravice, da bi dominirale nad preostalimi 96 odstotki.

ZDA so bile ob koncu druge svetovne vojne glede gospodarske, tehnološke in

vojaške moči daleč pred preostalim svetom. Danes niso več, saj so tudi mnoge druge države razvile svoja gospodarstva in tehnološke zmogljivosti. Predsednik Emmanuel Macron je nedavno povedal resnico, ko je dejal, da EU, čeprav je zveznica ZDA, ne želi biti ameriški vazal. Macron je bil zaradi te svoje izjave tarča kritik v ZDA in Evropi, saj mnogi evropski politiki ostajajo na oblasti ravno zato, ker so deležni politične podpore ZDA.

Robert Blackwill, ameriški veleposlanik in vplivni zunanjepolitični strateg, je leta 2015 kristalno jasno opisal veliko strategijo ZDA. Zapisal je, da "ZDA od svoje ustanovitve nenehno uresničujejo veliko strategijo, osredotočeno na doseganje in ohranjanje prevladujočega vpliva nad različnimi tekmeci, najprej na severnoameriški celine, potem na zahodni polobli in nazadnje po vsem svetu", in zatrdil, da "bi moralo ohranjanje ameriškega primata v globalnem sistemu ostati glavni cilj ameriške velike strategije v 21. stoletju".

Blackwill je predstavil strategijo, s katero naj bi ZDA ohranile primat nad

Foto: Epa

Kitajsko. Zdaj to strategijo uresničuje ameriški predsednik Joe Biden. Blackwill je med drugim pozval, naj ZDA sklenejo "nove preferenčne trgovinske sporazume s prijateljskimi državami in zaveznicami, da bi povečale obojestranske koristi z uporabo instrumentov, ki zavestno izključujejo Kitajsko," sprejmejo "režim nadzora nad tehnologijo", katerega namen je blokirati kitajske strateške zmogljivosti, zgradijo "politične in vojaške zmogljivosti svojih prijateljev in zaveznikov na periferiji Kitajske" ter

kljub kitajskemu nasprotovanju okrepijo ameriške vojaške zmogljivosti na obrobjih Azije.

Večina politikov v ZDA ter mnogi politiki v Veliki Britaniji, EU, Japonski, Avstraliji in Novi Zelandiji podpirajo agresivni ameriški pristop. Jaz ga ne. Menim, da je ameriški pristop do Kitajske v nasprotju z ustanovno listino ZN in mirom.

Kitajska ima pravico do razvoja in nacionalne varnosti brez ameriških provokacij v bližini svojih meja. Izjemni gospodarski dosežki Kitajske po koncu 70. let preteklega stoletja so koristni tako za Kitajsko kot za ves svet.

V obdobju med letoma 1839 in 1949, ki so ga zaznamovale evropska in japonska invazija ter državljanska vojna, je na Kitajskem vladala huda revščina. Leta 1839 je Kitajsko napadla Velika Britanija in jo prisilila, da je kupovala njen zasvojljivi opij. Nato so sledili vdori drugih sil. Kitajska si je končno opomogla od tega katastrofalnega obdobja in v tem času se je iz revščine izkopal približno milijarda ljudi.

Novi razcvet Kitajske lahko poteka mirno in je lahko koristen za ves svet. Uspešne kitajske tehnologije – od ključnih zdravil za malarijo do poceni sončne energije in učinkovitih 5G omrežij – so za svet zelo dragocene. Kitajska bi lahko pomenila grožnjo le tedaj, če jo bodo ZDA spremenile v sovražnico. In to sovražnico ustvarja ameriška sovražnost do Kitajske, ki je

Foto: Reuters

mešanica arogantne ameriške želje po prevladi in dolgoletnega protikitajskega rasizma, ki izvira iz 19. stoletja.

ZDA so bile ob koncu druge svetovne vojne glede gospodarske, tehnološke in vojaške moči daleč pred preostalim svetom. Danes niso več

Ameriška zunanja politika ni nevarna le, ko gre za Kitajsko. Vojno v Ukrajini je med drugim podžgal cilj ZDA, da razširi Nato na Ukrajino in Gruzijo in tako obkoli Rusijo na Črnem morju. Veliko državam se zdi ta pristop nevaren. Velike države – od Brazilije do Indije – si prizadeva za večpolarni svet. Vse države članice ZN bi morale ponovno izraziti svojo predanost ustanovni listini ZN in nasprotovati težnjam katerekoli države po prevladi.

Rekli so

Izraz nezaupanja

Andrej Ferlinc, magister pravnih znanosti, nekdanji vrhovni državni tožilec v Delu

"Če se škarje med profesionalno in politično etiko razprejo do neznosnosti, so lahko nevarno ogrožena načela pravne države. Ugled ustavnega sodišča zato ne more temeljiti na strankarski kombinatoriki. Kot upravičen predlagatelj kandidatov za ustavne sodnike bi zato moral to upoštevati tudi predsednik republike. Vendar je to že druga zgodba.

Prav zaradi domneve in prizadevanj, da so za ustavne sodnike izbrani

vrhunski pravni strokovnjaki, jim država mora zaupati, da vestno in pošteno opravljajo svoje delo po strokovnih kriterijih, ne pa odvisno od tistega dela politike, ki je za izbiro posameznega sodnika prispevala svoje glasove. Smiselno bi to moralo veljati tudi za sodnike na nižjih sodiščih in državne tožilce.

Ni mogoče podpirati političnega okolja, ki ne skrbi za ugled ustavnega sodišča in drugih pravosodnih

organov ter pogosto poskrbi za inflacijo zahtev za izločitve. Kaj je to drugega kot izraz nezaupanja – včasih pa tudi nespoštovanja – do tistih, ki so bili na odgovorne funkcije izbrani prav zato, da bi o pomembnih zadevah odločili in ne zato, da bi se tej odgovornosti izognili? Vprašanje je zato namenjeno tudi sodnikom (in tudi državnim tožilcem). Najprej zato, da si poskušajo odgovoriti, če so tudi sami kaj pripomogli k nezaupanju, ki je privedlo do zahtev za izločitve, potem pa še zato, da proučijo, ali so resnično vedno podani razlogi, po katerih se lahko izločijo na lastno pobudo (razen če ne gre za povsem jasne izločitvene razloge) ... Že na deklarativni ravni ni mogoče privoliti v to, da bi ustavni sodniki pri svojih odločitvah dajali prednost politično in nazorsko obarvanim odločitvam pred strogo pravnimi." (dr)

Karikatura: Drago Senica